ИЮНЬ
8
Четверг
1939 он
№ 129 (2769)
Сэн 10 мунгэ

Бухы оронуудай пролетаринар, ҮНЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М. Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ОРГАН.

SSSR-EI VERXOOVNO SOVEEDEI, NEGEDEXI ZARLALGIIN, GURBADUGAAR SEESSI

SSSR-ei Verxoovno Soveedeer abtahan zakoonuud

1939 ONDO SOVEED SOCIALIIS RESPYYBLIKENYYDEI SOJUUZAI BIYDZEEDEI TUXAI

ZAKOON

...veed Socialiis Respyyblikenyydei So...al Verxoovno Soveedei **togtooxonь:**

... SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai ...edeer tabigdahan, 1939 ondo SSSR-ei ...nei biydzeediiji, Sojuuzai Soveedei ba ...onaalьnostьnuudai Soveedei biydzeet...omiissanuudai doklaaduud tuşaa ab... xubilaltanuudtainь, nerelbei: xamta ...oduudaaraa—156097829 miangan ty... ba xamta gargaşanuudaaraa—...47829 miangan tyxerig, doxooduudanь ...aşanuudhaa 650 millioon tyxerigei ...mmede jixe bolhontoigooronь batalxa.

... Ene zakoonoi negedexi statьjaatai ...lduulan, sojuuzna biydzeedei doxoo...diiji ba gargaşanuudiiji, doxooduudaa...117375986 miangan tyxerigei syym...e ba gargaşanuudaaraa—116725986 ...gan tyxerigei syymmede, doxooduu... gargaşanuudhaa 650 millioon tyxe... syymmede jixe bolhontoigooronь ...lxa.

... 1939 ondo sojuuzna respyyblike...dei gyrenei biydzeedyydiiji dorodur...lagşa syymmenyydeer batalxa:

	Doxooduudai talaar (miangan tyxerigeer)	Gargaşanuudai talaar (miangan tyxerigeer)
...ssiiska Soveed ...ratiivna Socia... Respyyblike	23978144	23978144
...reenhee:		
...spyblikaanska ...zeed	16081098	6417173
...utaguudai biyd...yyd	7897046	17560971
...raiinska So... Socialiis Res...blike	6542001	6542001
...reenhee:		
...spyblikaanska ...zeed	4685335	1930597
...utaguudai biyd...yyd	1856666	4611404
...loryysske So... Socialiis Res...blike	1301464	1301464
...reenhee:		
...spyblikaanska ...zeed	1131012	483023
...utaguudai biyd...yyd	170452	818441
...erbaidzaanska ...ed Sosialiis ...yyblike	992957	992957
...reenhee:		
...spyblikaanska ...zeed	808053	390321
...utaguudai biyd...yyd	184904	602636
...yziinske So... Socialiis Res...like	1147806	1147806
...reenhee:		
...spyblikaanska ...zeed	965199	517461
...utaguudai biyd...yyd	182607	630345
...miaanska So... Socialiis Res...like	439670	439670
...reenhee:		
...pyblikaanska ...zeed	393411	210467
niutaguudai biydzeedyyd	46259	229203
Tyrkmeenske Soveed Socialiis Respyyblike	495583	495583
Tereenhee:		
respyblikaanska biydzeed	450533	248126
niutaguudai biydzeedyyd	45050	247457
Yzbeekske Soveed Socialiis Respyyblike	1441517	1441517
Tereenhee:		
respyblikaanska biydzeed	1207952	540426
niutaguudai biydzeedyyd	233565	901091
Tadziikske Soveed Socialiis Respyyblike	482680	482680
Tereenhee:		
respyblikaanska biydzeed	432731	214984
niutaguudai biydzeedyyd	49949	267696
Kazaaxska Soveed Socialiis Respyyblike	1513770	1513770
Tereenhee:		
respyblikaanska biydzeed	1355940	590005
niutaguudai biydzeedyyd	157830	923765
Kirgiizske Soveed Socialiis Respyyblike	386251	386251
Tereenhee:		
respyblikaanska biydzeed	340771	170975
niutaguudai biydzeedyyd	45480	215276
Sojuuzna respyyblikenyydei gyrenei biydzeedyydei talaar xamta:	38721843	38721843
Tereenhee:		
Respyblikaanska biydzeedyyd	27852035	11713558
Niutaguudai biydzeedyyd	10869808	27008285

4. Respyblikaanska biydzeedyydhee ASSR-nyyd ba niutaguudai soveedyydei biydzeedyydte oruulalgiiji doorodursagdagşa syymmenyydeer batalxa:

	miangan tyxerigeer
Rossiisko Soveed Federatiivna Socialiis respyyblike	9663925
Ukraiinska Soveed Socialiis Respyyblike	2754738
Beloryyske Soveed Socialiis Respyyblike	647989
Azerbaidzaanska Soveed Socialiis Respyyblike	417732
Gryziinske Soveed Socialiis Respyyblike	447738
Armiaanska Soveed Socialiis Respyyblike	182944
Tyrkmeenske Soveed Socialiis Respyyblike	202407
Yzbeekske Soveed Socialiis Respyyblike	667526
Tadziikska Soveed Socialiis Respyyblike	217747
Kazaaxska Soveed Socialiis Respyyblike	765935
Kirgiizske Soveed Socialiis Respyyblike	169796
Xamta:	16138477

5. Niitosojuuzna gyrenei naloguudhaa respyyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydte otçisleeninyydiiji 1939 ondo dorodursagdagşa xemzeegeer batalxa:

a) Gooroduuddaxi tatabarinuudhaa RSFSR, Ukraiinska SSR, Beloryysske SSR, Azerbaidzaanska SSR, Gryziinske SSR, Armiaanska SSR ba Yzbeekske SSR ei biydzeedyydte baira baidalai ba kylьtyyrne—azahuudalai barilganuudai xereglelde—50 proceentiijinь ba Tyrkmeenske SSR, Tadziikske SSR-ei Kazaaxska SSR, Kirgiizske SSR biydzeedyydte—100 proceentiijinь oruulxa;

b) Xydøø niutaguuddaxi baira baidalai ba kylьtyyrne-azahuudalai barilganuudai xereglelde zoriuulza, byxii sojuuzna respyyblikenyydei biydzeedyydte, tatabariiiji 100 proceenteerenь oruulxa;

c). Kolxoozuudhaa orohon podoxoodno naloogoi ba kolxoozniguud, jedinoliiçniguudhaa orohon xydøø azaxiin naloogoi oroltonuudhaa—RSFSR, Urkraiinska SSR, Beloryysske SSR-ei biydzeedyydte—75 proceentiijinь ba Azerbaidzaanska SSR, Gryziinske SSR, Armiaanska SSR, Tyrkmeenske SSR, Yzbeekske SSR, Tadziikske SSR, Kazaaxska SSR ba Kirgiizske SSR-ei biydzeedyydte—100 proceentiijinь ygexe.

6. SSSR-ei Verxoovno Soveedeer batalagdahan erjesiin naloogoo sojuuzna respyyblikenyydte oruulxa syymmenyydtei zoxilduulan sojuuzna respyyblike byxen tuşaa ede nalooguudhaa otçisleeni xexiin proceentnyydiiji togtooxiijinь SSSR-ei Aradai Komissaarnarai Soveedte daalgaxa.

7. SSR Sojuuzai Finaansanuudai Aradai Komissariaad ba terenei niutaguuddaxi oorganuud bolbol aradai komissariaadaar ba busad yçreždeeninyyd, organizaacanuudaar tabigdadag, gyrenei zøøriyydiiji zybøør ba ekonoomnoor gargaşalxiin tyløø kontroolьdoxo tuşaa tedeende tabigdahan ujalganuudiiji xangaltagyigøør dyyrgene geze, temdeglexe.

Finaansova ba smeetne disciplinniiji xazagairuulga ba gyrenøør tabigdahan zøørinyydiiji ezen busaar xereglexe jabadaliiji gargangyigøør, aradai komissariaaduudai ba busad yçzerdeeninyydei, organizaacanuudai finaansova deejatelьnostьdo kontroolь tabilgiin talaar xydelmerløø erid haizaruulxiijinь SSSR-ei Finaansanuudai Aradai Komissariaad ba terenei niutaguuddaxi oorganuudiiji ujalgalxa.

8. 1937 onoi torşo soo SSSR-ei gyrenei biydzeedei gyisedxelge tuxai otçoodiiji, doxooduudainь talaar—96572486726 tyxerigøør ba gargaşanuudainь talaar—93921121359 tyxerigøør, doxooduudanь gargaşanuudhaa 2651365367 tyxerig syymme deeşee baihanaar batalxa.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 29.

SSSR-ei ARADAI KOMISSAARNUUDIIJI TOMILOLGO TUXAI SSSR-ei VERXOOVNO SOVEEDEI PREZIIDIYMEI YKAAZUUDIIJI BATALXA TUXAI

...veed Sosialiis Respyybli...dei Sojuuzai Verxoovno ...d bolbol SSSR-ei Verxoov...oveedei Preziidiymei tomi... tuxai ykaazuudiiji batalxa ...togtoobo:

...ooviç Nauum Maarkovi...çiiji—SSSR-ei oi modonoi promiişlennostiin Aradai Komissaaraar

...iiktov Ivaan Aleksaandro...viçiiji—SSSR-ei gazartaa...daalangai Aradai Komis...saar.

... Lavreenti Paavloviçiiji—SSSR-ei dotoodo xeregyy...dei Aradai Komissaaraar.

...iaan Anastaas Ivaanovi...çiiji—SSSR-ei gadaada xu...daldaanai Aradai Komis...saaraar.

...nov Paavel Paavloviçiiji—SSSR-ei oroohonoi ba ...malazalai sovxoozuudai ...Aradai Komissaaraar.

...nov Aleksaandr Vasiilьje...viçiiji—SSSR-ei xudaldaa ...naimaanai Aradai Komis...saaraar.

...gin Aleksei Nikolaajevi...çiiji—SSSR-ei tekstiilьne ...promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Lyykin Sergei Geoorgijeviçiiji SSSR-ei xyngen promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Kaganooviç Mixaiil Moiseejeviçiiji—SSSR-ei aviacioonno promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Tevosiaan Ivaan Tevadroosoviçiiji—SSSR-ei syydne baiguulgiin promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Sergeejev Ivaan Paavloviçiiji—SSSR-ei bojepripaasuudai Aradai Komissaaraar

Vaannikov Boriis Lьvooviçiiji—SSSR-ei zebseglelgiin Aradai Komissaaraar.

Zemçyyzina Poliina Semioonovnaaji—SSSR-ei zagahanai promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Smirnoov Paavel Vasiilьjeviçiiji—SSSR-ei miaxanai ba hynei promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Zootov Vasiili Petroovoçiiji—SSSR-ei ediee xooloi promiişlennostiin Aradai Komiissaaraar.

Kaganooviç Laazarь Moiseejeviçiiji—SSSR-ei tylişiin promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Pervyyxin Mixaiil Geoorgijeviçiiji — SSSR-ei elektrostaanciin ba elektropromiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Merkyloov Fioodor Aleksaandroviçiiji — SSSR-ei xara metalluurgiin Aradai Komissaaraar.

Samoxvaalov Aleksaandr Ivaanoviçiiji—SSSR-ei cvetnoi metalluurgiin Aradai Komissaaraar.

Deniisov Mixaiil Fioodoroviçiiji — SSSR-ei ximiiçeske promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Soosnin Liooniid Antoonoviçiiji—SSSR-ei barilgiin materiaalnuudai promiişlennostiin Aradai Komissaaraar.

Maliişev Viaçeslaav Aleksaandroviçiiji—SSSR-ei xynde maşiinabaiguulgiin Aradai Komissaaraar.

Lixaaçev Ivaan Alekseejeviçiiji—SSSR-ei dunda maşiinabaiguulgiin Aradai Komissaaraar.

Paarşin Piootr Ivaanoviçiiji—SSSR-ei niite maşiinabaiguulgiin Aradai Komissaaraar.

Dykeelьski Semioon Semioonoviçiiji — SSSR-ei dalain floodoi Aradai Komissaaraar.

Şaşkoov Zoosim Alekseejeviçiiji — SSSR-ei myrenei floodoi Aradai Komissaaraar.

Kyznecoov Nikolai Geraasimoviçiiji—SSSR-ei Uhan-Seregei Floodoi Aradai Komissaaraar.

Moolotov Viaçeslaav Mixailoviçiiji—SSSR-ei gadaada xeregyydei Aradai Komissaaraar.

Peresiipkin Ivaan Tereentьjeviciiji—SSSR-ei xelxiee xolboonoi Aradai Komissaaraar.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyrylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

NYX. V.N. BULGAANINIIJI SSSR-ei ARADAI KOMISSAARNUUDAI SOVEEDEI TYRYYLEGŞIIJI OROLOGŞOOR BA GYRENEI BAANKIIN PRAVLEENIIIN TYRYYLEGŞEER TOMILXO TUXAI SSSR-ei VERXOOVNO SOVEEDEI PREZIIDIYMEI YKAAZIIJI BATALXA TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

Nyx. Nikolai Aleksaandroviç Bulgaaniniiji SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai Soveedei tyryylegşiiji orologşoor ba Gyrenei Baankiin Pravleeniiin Tyryylegşeer batalxa.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN,

Moskvaa, Kreemlь
1939 onoi main 31.

NYX. N. A. VOZNESEENSKIIIJI SSSR-ei ARADAI KOMISSAARNUUDAI SOVEEDEI TYRYYLEGŞIIJI OROLOGŞOOR TOMILXO TUXAI SSSR-ei VERXOOVNO SOVEEDEI PREZIIDIYMEI YKAAZIIJI BATALXA TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

SSSR-ei gyrenei plaanova komissiiin tyryylegşe nyx. Vozneseenski Nikolai Alekseejeviçiiji SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai Soveed tyryylegşiiji orologşoor batalxa.

SSSR-ei Verxoovno Soveede Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

NYX. R. S. ZEMLIAAÇKIIIJI SOVEED KONTROOLIIIN KOMIISSIIN TYRYYLEGŞEER BA SSSR-ei ARADAI KOMISSAARNUUDAI SOVEEDEI TYRYYLEGŞIIJI OROLOGŞOOR TOMILXO TUXAI SSSR-ei VERXOOVNO SOVEEDEI PREZIIDIYMEI YKAAZIIJI BATALXA TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

Nyx. Zemliaaçki Rozaali Samoilovnaaji Soveed Kontrooliiin Komiissiin Tyryylegşeer ba SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai Soveedei tyryylegşiiji orologşoor batalxa.

SSSR-e. Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

Nyx. A. JA. Veşiinskiiiji SSSR-ei aradai komissaarnuudai SOVEEDEI TYRYYLEGŞIIJI OROLOGŞOOR TOMILXO TUXAI SSSR-ei VERXOOVNO SOVEEDEI PREZIIDIYMEI YKAAZIIJI BATALXA TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

Nyx. Veşiinski Andrei Janyaarьjeviçiiji SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai Soveedei tyryylegşiiji orologşoor batalxa.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

NYX. A. JA. VEŞIINSKIIIJI SSSR-ei PROKUROOROI UJALGAHAA SYLØØLXE TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

Nyx. Veşiinski Andrei Janyaarьjeviçiiji, SSSR-ei Aradai Komissaarnuudai Soveedei tyryylegşiiji orologşoor tomilogdohontoinь daşaramduulan tereniiji SSSR-ei prokuroorol ujalgahaa syløølxe.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

SSSR-ei PROKUROORIIJI TOMILXO TUXAI

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai Verxoovno Soveed togtoono:

Nyx. Ponkraatьjev Mixaiil Ivaanoviçiiji SSSR-ei prokurooroor tomilxo.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe M. KALIININ

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь A. GOORKIN.

Moskvaa, Kreemlь,
1939 onoi main 31.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei, negedexi zarlalgiin, Gurbadugaar Seessi

1939 ondo SSSR-ei gyrenei biydƶeed ba 1937 onoi torşo soo SSSR-ei gyrenei biydƶeedei gyisedxelge tuxai

SSSR-ei finaansanuudai Aradai Komissaar nyxer A. G. Zveerevei doklaad)*

Aradai aƶaxiiji finansiirovalga

BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere doklaad soogoo, dotoodiin poliitikiin talaar, paartiiin ton şuxala zorilgonuudiiji tooloxo zuuraa, nyxer Staalin bolbol iime zorilgonuudiiji tabihan baina:

„Glaavna kapitaliis oronuudiiji yiledberiiin teexnikiin ba promiişlennostiiin urgaltiin teempnyydei talaar xyseƶe urdanь garaad baihan xadaa, eneenei hyyleer—tedeneriiji oirlin 10-15 ƶilei torşo soo myn baha ekonomiiçeska xyseƶe urdanь garxiin tulada, manai promiişlennostiiin debƶeltiiji, aƶalai bytөөsiin urgaltiiji, yiledberiiin teeknikiin nariƶan haiƶaralgiiji saaşanь xygƶөөn delgeryylxe„

Nyxer Staalinai ede zaabarinuudhaa xaraa abƶa, aradai aƶaxiin xeregselnyydte uridşalan xanduulagdahan biydƶeetne assignovaaninuudai gol xubiiijinь 1939 ondo promiişlennostiiiji finansiirovalgada zoriuulxaar xaraalagdaba.

1939 ondo SSSR-ei gyrenei biydƶeedei johoor, promişlennostьdo gargaşanuud xadaa 22 milliaard 144 mln. tyxerigөөr togtoogdobo. Ede assignovaaninuudai jixenxi xubinь sojuuzna medelei promiişlennostьdo zoriuulagdana.

Promiişlenno narkomaaduudai finaansova plaanuudai johoor, 1939 ondo sojuuzna promiişlennostьdo oruulaltanuudai xemƶeenь 35 milliaard 7 mln. tyxerigөөr todorxoilogdobo, edeenhee 9 milliaard 475 mln. tyx. gy, ali. 27,1 proceentnь—promiişlennostiiin ymsiinь ƶөөrinyydeer ba 25 milliaard 532 mln. tyx. gy, ali 72,9 proceentnь—gyrenei biydƶeedhee assignovaaninuudaar xuşagdaxa baina. Yiledberiiin zebsegyydiiji yiledberildeg promiişlennostiiiji finansiirovalga xadaa 29 milliaard 62 mln. tyx. gy, ali byxii oruulalganuudai 83 proceentnь; xereglelei zebsegyydiiji yiledberildeg promiişlennostiiiji finansiirovalga—5 milliaard 945 millioon tyx. gy, ali byxii gargaşanuudai 17 proceentnь bolno.

Xydөө aƶaxiiji saaşadanь debƶyylxe, xydөө aƶaxiin xydelmerinyydiiji mexanizaacalxa, xydөө aƶaxiin produukciiji jixedxexe tuxai malaƶaliiji xygƶyylxiin, tarilganuudiiji yndersoortno ba haiƶaruulagdahan yrehenyydeer tedxexiin tula teƶeelei baaziiji yrgedxe tuxai, BKP(b)-ein XVIII sjeezdiin zaabarinuud xadaa 1939 ondo xydөө aƶaxiiji finansiirovalgiin plaanai yndehe huuridanь xegdebe.

Praviitelьstvaar batalagdahan, xydөө aƶaxiin yiledberiiin prograammatai zoxilduulan, SSSR-ei Narkomsovxoozoi ba Narkomzeemei aƶaxiida oruulaltanuudai niite xemƶeenь 12.970 mln. tyxerigөөr togtoogdobo, edeenhee 8567 mln. tyx. gy, ali 66 proceentnь,—MTS tuşaa, 3034 mln. tyx.—Narkomzeemei sovxooznuud ba aƶaxiin organizaacanuud tuşaa ba 1369 mln. tyx.—SSSR-ei Narkomsovxoozoi oroohonoi aƶalai ba malaƶalai sovxoozuud tuşaa. Ede oruulaltanuud bolbol jixenxi xubidaa—12.349 mln. tyx. gy, ali 95,2 proceent,—sojuuzna biydƶeedhee xuşagdaxa baina.

Kapitaalьna barilganuudiiji finansiirovalga

Paartiiin XVIII sjeezd deere, nyxer Staalin bolbol „manai socialiis promiişlennostiiiji byxii xemƶeegeerenь yrgedxexiinь tula serьjoozno kapitaalьna oruulaltanuudiiji xelgede“ belen baixa jabadal bidenhee erigdene geƶe, sexe zaabari ygehen baina. Indyystride ba aradai aƶaxiin busad halbarinuudta, sociaalьna-kylьtyyrne baiguulganuudta nileed jixe kapitaalovloƶeeniiin şuxala baihan uşar xadaa BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere nyxer Moolotovoi xelehen, SSSR-ei aradai aƶaxiin xygƶeltiin gurbadaxi tabanƶilei plaan tuxai doklaad soo, tereşelen temdeglegdehen baina. Ede bygede xadaa 1939 onoi biydƶeedei aguujixenyyd ciifrnyydte ton todoor xaruulagdanxai.

Kapitaalьna barilganuudai finansiirovanida, biydƶeedhee xamta 25,1 mlrd. tyxerig gargaşalxiiji xaraalagdaad baina. Ene xadaa ene ƶilei kapitaalьna xydelmerinyydei niite objoomoi 72,3 proc. bolno. Kapitaalьna barilganuudai finansiirovanida biydƶeetne ƶөөrinyydei iime jixe ydeelьne vees xadaa aradai aƶaxiin gol foondnuudiiji jixedxelgede biydƶeetne sisteemiin ugaa jixe rooliiiji xarakterizovaalna.

Tus tus halbarinuudaar kapitaalьna barilganuudai finansiirovani xadaa doorozaagdahan medeenyydeer (milliaard tyxerigөөr) xarakterizovaalagdana.

	Kapitaalьna xydelmerinyydei byxii objoomonь	Terenei toodo SSSR-ei gosbiydƶeethee gargaşalagdaxanь
SSSR-ei byxii aradai aƶaxiin talaar	34.73	25.14
Terenei toodo:		
Promiişlennostь	17.59	13.06
Xydөө aƶaxii	1.59	1.28
Traansport ba xelxiee xolboon	4.96	1.86
Gyrenei xudaldaan ba beledxelgiin organizaacanuud	0.49	0.31
Baira baidalai, kommunaalьna aƶaxii ba sociaalьna-kylьtyyrne barilganuud	2.33	1.53

Tus tus halbarinuudai talaar, kapitaalьna gargaşanuudiiji xuşalgada biydƶeedei ƶөөrinyydei xubinь 37,6 proceenthee (traansport ba xelxiee xolboon) 80. 4 proceent xyrter (xydөө aƶaxii) baina.

Promiişlennostiiin kapitaalьna barilganuudiiji finansiirovalgiin niite objoomdo, biydƶeetne ƶөөrinyydei xabaadalsalganь 74.2 proceent ba aƶaxiin organizaacanuudai өөhediinь ƶөөrinyyd-25,8 proceent bolno.

Kapitaalьna barilganuudta oruulagdadag, aƶaxiin organizaacanuudai өөhediinь ƶөөrinyyd xadaa amortizacioonno otçisleenihee ba olzonuudhaa (priibelьnyyd) byridene, tereenhee gadna, dotoodiin resyyrsnyydiiji mobilizaacalgahaa abtahan ƶөөrinyyd xadaa ton jixe udxaşanartai baina.

Glaavkanuud bolbol amortizacioonno otçisleeninyyd ba olzonuudiiji jyre le „zapaas“ meteer xaraƶa, biydƶeetne ƶөөrinyydee bodomƶolxodo eneende xyrexegyiji ermelƶedeg uşarnuud manaida ysөөn bişe yzegdene. Iime normaalьna bişe tendeenciiji erid eseslexe xeregtei. Glaavkanuud, treestnyyd ba tusxai predprijaatinuudai byxii xytelberilegşed ba glaavna buxgaalternuud bolbol udaan bolzoroor oruulalgiin baanknuudta xozoorganuudaigaa ƶөөrinyydiiji kapitaalьna barilganuudta sag bolzor soonь oruulga xadaa tedenei sexe ujalganь myn geƶe medexe johotoi. Myn, өөhediingөө eelƶeende, baanknuud bolbol ene uçaastog deere kontroolь tabilgiin talaar hula baixa johogyi.

Amortizacioonno otçisleeninyydei 7.933 mln. tyxerig symmehee, kapitaalьna barilganuudiiji finansiirovalgada 3.725 mln. tyxerigenь gexe gy, ali 46.9 proceentenь zoriuulagdaxa baina. Amortizacioonno otçisleeninyydei busad xabinuudanь kapitaalьna remoontiiji finansiirovalgada ygtexe.

Dotoodiin resyyrsnyydiiji mobilizaacalga—barilgiin materiaalьnuud ba oboruudovaninuudai ylyy zapaasuudiiji baga bolgolgo, barilganuud deere debitoorsko yrinyydiiji likvidaacalga—bolbol 1939 ondo 671 mln. tyxerig ygexe johotoi. Ene syymmiin jixenxi xubiiijinь—302 mln. tyxerigiinь promiişlennostьhoo ba 180 mln. tyxerigiinь tymer zamai traansporthaa abtaxaar xaraalagdana.

1938 onoi ba myn 1939 onoi 1-dexi kvaartalai barilganuudai prograamiiji bejelyylgede, barilgiin jixenyyd, yşөө usadxagdaagyi dutuu zyilnyyd uşarhan baina: xeden barilganuud deere projeektnyyd ba smeetenyyd ygei baigaa, finansiirovaniiin plaanuud negetebişe xubilgagdahan, barilgiin materiaalnuud yrigdehen, xydelmeriiin xysenyyd buruugaar planiirovalagdahan, barilgiin mexaniizmyyd muugaar xereglegdedeg, zarplaatiin foondnuudiiji ylyygeer gargaşalxa ba nakladnoi gargaşanuudiiji jixe bolgoxo jabadalnuud uşardag baigaa. Ede byxii xadaa barilgiin sengiiji ynetei bolgolgodo xyrgedeg hen.

Tiin, ƶişeelxede, prombaankaar finansiirovalagdadag barilganuudai talaar, 1938 onoi uridşalgiin otçootno medeenyyd jyyn tuxai xeleneb. Plaanaigaa johoor, barilgiin sengiiji 6,9 proceenteer dooşoruulxiin orondo, faktiiçeske oroidoo 1,3 proceenteer dooşoruulgiiji tuilahan baina. Ene barilgahaa, gyrende uşarhan xoxidol xadaa 1.5 milliaard tyxerighөө dooşo bişe baina. Barilgiin materiaalьnuudai ba oboruudovaninuudai ylyy zapaasuudta myn tiime le syymme gargaşalagdaa. Olon barilganuud deere, zaarabotna xylehenei foondnuud jixeer ylyy gargaşalagdaa: Goslegpromstroin talaar—47,3 proceent, Mosstroipyytiiin talaar—42,8 proceent g. m. ylyy gargaşalagdahan baina. Sevzapstroipyytiiin nakladnoi gargaşanь 3.7ɛ3 miangan tyxerigei orondo, 9.185 miangan tyxerig bolhon,—plaanhaa 243,8 proceent ylyy gargaşalhan baina. Goslegpromstroi bolbol 3.229 miangan tyxerigei orondo 6,319 miangan tyxerig gargaşalaa—195,7 proc. Ede ciifrnyyd bolbol barilganuudtaşji, udaan bolzortoi vklaaduudai baanknuudaişji, myn finaansova oorganuudaişji ton serьjoozno dutuu zyilenь myn.

SSSR-ei Narkomfiinda baigaa medeenyyd xadaa iimenyyd dutuu ƶilnyyd bolbol 1939 ondoşji bii baihiijinь xaruulna. Žişeelxede, Prombaankaar finansiirovalagdadag barilganuudai talaar xarabal, negedexi kvaartal soo barilganuudta, plaanaar xaraalagdahanaigaa johoor, 98 millioon tyxerigte dotoodiingoo resyyrsnyydiiji mobilizovaalxa aad, eneenee mobilizovaalaagyi baixahaa gadna, myn 335 millioon tyxerigiiji ylyylen gargaşalƶarxihan baina. Ene syymme xadaa gol tyleb elektropromiişlennostiiin, cvetnoi metalluurgiiin ba dunda maşiinabaiguulaltiin narkomaaduudai barilganuudta xabaadana. Tereşelen, 1-dexi kvaartalda zaarabotna xylehenei foondnuud nileed jixeer ylyylen gargaşalagdahan ba nakladnoi gargaşanuud jixedxegdehen baina. Olon barilganuud bolbol kapitaalьna xydelmerinyydeigee plaaniiji dyyrgeegyi baibaş, xydelmeriiin xysenyydiiji bariƶa, tedenei xojordoxi şatiin (podsoobno) xydelmerinyydte xeregledeg baigaa.

Ede faaktnuud xadaa udaan bolzortoi oruulalgiin baanknuud ba finoorganuud bolbol barilganuudta finaansova kontrooliiiji xangaltagyigөөr bejelyyldeg baihiijinь gerşelne. Tedener bolbol barilganuudai xereglelde şuxala anxaralaa tabixa ba tabigdaxa objeektnyydte ba barilgiin skorostnoi meetodyydiiji delgeryylxe tuxai paartiiin XVIII sjeezdiin zaabarinuudiiji realizaacalgada tusagaar anxaralaa tabiƶa, yderbyriiingөө kontroolioor, barilganuudta xozrasçood ba finaansova discipliiniiji byxeƶyylgede tuhalalsaxa johotoi.

Limiithee gaduur, kapitaalьna gargaşanuud tuxai nege-xedii yge xelexede iime baina. 1939 ondo veedomstvnyydei (kooperaacagyigөөr) finaansova plaanuudai johoor, limiithee gaduur barilganuudai objoomonь 3,2 milliaard tyxerigөөr xaraalagdahan baina. Tereniiji finansiirovalgiin gol istooçnigonь xadaa byxii gargaşanuudainь 65,6 proceentiiji xuşaxa, biydƶeed myn. Limiithee gaduur kapitaalьna gargaşanuudai iime goritoi jixe objoom xadaa tedenei planiirovani ba finansiirovanii ƶuramşuulgiiji erine. Niutaguuddaxi aƶaxiin organizaacanuud bolbol limiithee gaduur kapitaalьna gargaşanuudai nereer, erjesiin ƶөөrinyydiiji xereglexe deficiitne materiaalnuudiiji gargaşalƶa ba xydelmeriiin xysiiji gol barilgahaanь xoloduulƶa, ton tomonuud barilganuudiiji baridag baina. Ede normaalьna bişe baidalnuudiiji 1939 ondo erid eseslexe xeregtei.

Xozoorganuudai өrjesiin ƶөөrinyydiiji finansiirovalga

1939 ondo praviitelьstvaar togtoogdohon, yiledberiiin, tovaarooboroodoi ba traansportiin xydelmerinyydei yiledberiiin plaanuudiiji dyyrgexiinь tula, aƶaxiin organizaacanuudta, 1939 onoi exieer, plaanaar xaraalagdahan 49,2 milliaard tyxerigeinь orondo, erjesiinь 56,7 mlrd. tyxerigei өөreinь ƶөөri erigdexe baina. 1939 ondo SSSR-ei gyrenei biydƶeedeer, gyrenei aƶaxiin organizaacanuudai erjesiin өөriinь ƶөөrinyydte 10,1 mlrd. tyxerigei nemelte xaraalagdahan baina; ene syymmehee, yiledberiiin yrgedxelgetei daşaramduulan, normatiivuudai urgaltada 7,5 milliaard tyxerig ygtexe ba ƶilei exinde erjesiinь өөriinь ƶөөrinyydei dutuu baihiiji xyseelgede—2,6 milliaard tyxerig ygtexe.

Aƶaxiin organizaacanuud bolbol doxoodoigoo rezeervnyydiiji mobilizovaalxiin tula ugaa jixe argabaidalnuudtai baina. 1938 onoi medeenyyd xadaa ede argabaidalnuudai xyseөөr xereglegdedeggyi baihiiji xaruulna. Olon promiişlenne predprijaatinuudta yiledberiinь zapaasuudai faktiiçeske yleheniinь togtoogdohon normatiivuudhaa nelieed jixe bolhon baina. Žişeelxede, Glavceementde 85,6 mln. tyxerigei normatiivtai baixadanь, tovaarnmateriaalьna ceennostьnyydei faktiiçeske zapaasanь 1939 onoi exinde 89,3 mln. tyxerig baigaa. Xara metaluurgiiin Narkomaadai predprijaatinuudta materiaalnuudai, belen izdeelinyydei ba dyyrgegdeegyi yiledberinyydei yleheniinь, 1939 on[…] exinde plaanhaa 350 mln. ty[…]xerig deeşee baigaa.

Tovaaro-materiaalьna ceenn[…]stьnyydei ylyy zapaasuudi[…] iime jixe xemƶeetelgeer, aƶ[…]xiin organizaacanuudaar şu[…]luulagdahan jabadal xadaa to[…]teseşegyi baina. Iime praaktik[…] bolbol xozrasçoodiiji huladx[…]ƶa, predprijaatinuudiiji serьjo[…]goor, tyliseer, materiaalnuuda[…] plaanova johoor xangalgiiji de[…] organizovaalƶa bolxo baina.

Predprijaatinuudiiji serьjo[…]goor ba materiaalnuudaar xa[…]galgiiji ƶuramşuulxa, teden[…] zapaasuudiiji yiledberiiinь x[…]reglelgetei, xangalga ba traan[…]portiin ysloovinuudtai zox[…]duulan baiguulxa—iime şux[…]liin şuxala zorilgo narkoma[…]duudai urda baina.

Manai promiişlennostiiin […] aƶaxiin busad halbarinuud[…] rentaabelьnostinь deeşelƶe ba[…]na. Xozrasçood byxeƶene. E[…] ysloovinuudta, yiledberiiin sa[…]şadaxi urgaltada şuxala, erj[…]siin ƶөөrinyydei formiirovani[…] jişji predprijaatinuudai aƶaxi[…] deejatelьnostiin rezylьtaaduu[…]haa xysed duldiidangiaar ta[…]xa xeregtei. Ene johooro[…] dener bolbol predprijaatinu[…]dai rentaabelьna xydelmeri[…] tyleө aƶaxiinxidai xariuusalgi[…] deeşelyylxe ba xozrasçood[…] saaşadaxi byxeƶelde şine […]çaag baiguulxa bainabdi. A[…]xiin olzoto (priibelьne) hal[…]rinuud tuşaa xelebel, teden[…] erjesiin ƶөөrinyydiiji biydƶee[…]hee finansiirovalga bolbol on[…] le uşarnuudta jabuulagdaxa […]hotoi.

Maşiina-traaktorna staancanuudiiji finansiirovalga

1938 ondo maşiino—traaktorna staancanuud xadaa finansiirovalgiin şine ƶuramda oruulagdahan baina: byxii gargaşanuudanь sojuuzna biydƶeedei ƶөөrinyydhee xuşagdadag boloo. Ene xemƶee xadaa MTS-uudai finaansova ba aƶaxiin poloƶeeniiiji elieer byxeƶyylhen baina. 1939 onoi janvaariiin 13-da, SSSR-ei SNK ba BKP(b)-ein CK-gei gargahan togtoolnuudaar ene xeregiiji saaşadanь haiƶaruulgiin xemƶeenyyd abtaa. Өөhediingөө yiledberiiin-finaansova plaanuudiiji MTS-uudai dyyrgehenteinь zoxilduulan, MTS-uudiiji kvaartal-kvaartalaar finansiirovalgiin sisteeme togtoogdoo. Plaanaa gansa xemƶeeneinь talaar bişe, myn şanarainь pokaƶaatelьnuudai talaar xysed bejelyylgede MTS-uudai intereesiiji deeşelyylxeer, finaansiirovaniiin tiimenyyd ysloovinuud bii bolgogdoo. Terentei negen xamta, traktoriistnuudta, traaktorna brigadiirnuudta ba tedenei tuhalagşadta garantiiina myngen miinimyymiiji tylelge gyrenei sçoodto abtaa hen, ene xadaa MTS-uudai gol kaadrnuudiiji byxeƶyylgede ton jixe roolьtoi baina.

Žilhee ƶil byri xydөө aƶaxiida ulam jixenyyd ƶөөrinyyd oruulagdana; 1939 ondo gansa le MTS-uudai yiledberiiin deejatelьnostiiiji finansiirovalgada sojuuzna biydƶeedhee 7.472,2 million tyxerig tabigdaxa, yngergşe ƶilde faktiiçeska gargaşalagdahaniinь 5.845,5 millioon tyxerig baigaa.

Gebeş, MTS-uud ba SSSR-ei Narkomzeemei oorganuud bolbol gyrenei ƶөөrinyydiiji ekonoomiixo tuxai hainaar anxaralaa tabiaa geƶe, xeleƶe bolxogyi. Narkomzeemei sisteemedexi ba MTS-uudai olon xytelberilegşed bolbol өөhediingөө xydelmeriiin rezylьtaaduudaar bagaar honirxodog, balaans oruugaa xaa-jaa xaradag baina. Iime praaktika xadaa soveed gyrende jixexen xoxidol yzyylne.

SSSR-ei Narkomzeem bolbol MTS-uudta baigaa jixenyyd rezeervnyydiiji eliryylxiin ba mobilizaacalxiin talaar, xangaltagyigөөr xydelmeril[…] Xaişa xereg, xariuusalgagyi badaltai bodoto temesel y[…] ekonoomiiin şine istoocnig[…]diiji olxiin tyleө erid bedire[…] ygei baina. Narkomzeemei […]delmerilegşed bolbol, ƶişeel[…]de, tovaarna xydelmerinyy[…] өөriinь sengiiji dooşoruul[…] proceent byxen xadaa […] mln. tyxerig ygexe baihii[…] martana. Goriuuçada na[…]xandalga bolbol ugaa jixe ƶ[…]rinyydiiji ygeƶe şadaxa […] goriuuçada gargaşalalga xa[…] MTS-uudai yiledberiiin ga[…]şanuudai 50 proceenthee […]şe eƶeldeg. Gebeş, SSS[…] Narkomzeem bolbol 1938 o[…] MTS-uudta biydƶeetne ƶ[…]nyydiiji muugaar kontrool[…]hon baina. Eneen deereheen[…] ylyy gargaşalalga, finaans[…] biydƶeetne discipliiniiji xaƶa[…]ruulxa jabadal garaa.

Ende, nyxedyyd, goritoi syymmenyyd tuxai xelegd[…] MTS-uudta (traaktornu[…] kombainanuudai ba busad […]şiinanuudai remoontdo, go[…]çada) ƶөөrinyydiiji ylyylen[…] gaşalalga xadaa yngeregşe[…] xeden zuugaad millioon ty[…] baigaa. Ene xadaa byxii […]gaşanuudainь 8,6 proceent[…] no. Goriuuçada 145 milli[…]hoo deeşe tyxerig ylyylen[…] gaşalagdaa, xarin natura[…] zyilnyydeerenь xelebel — […] miangan toonn!

Mynөө, ƶөөrinyydiiji yl[…] gargaşalalga eseslegdehe[…] tede xadaa saaşadaa yrg[…]xejee bolioo gy? Jyre le, […] bişe baina. Ylyylen garga[…]ga mynөөşji yrgelƶilhөөr. […]şiinno-traaktorna paarkiiji […]galtagyigөөr eksploataacal[…] remoontiiji muugaar org[…]vaalalga bolbol ton jixe ƶ[…]nyydiiji ediƶe yrgelƶelhөө[…]na,

Ene xadaa veedomstv[…]toroigoo kontooliiin xyd[…]riiiji johotoi hainaar tabix[…] revizoornuudai kvalifikaac[…]şelyylxiijinь SSSR-ei Na[…]zeem ba terenei niutagu[…] oorganuudiiji ujalgalna […] hanagdaxaar baina. […] enenşji xegdenegyi. Olo[…]

(Nyxer Zveerevei doklaadai yrgelƶelel 3-doxi niuur[…]

**). Yrgelƶelel. Exiniinь ijyyniiin 6-nai, 128 noomerto.*

NYXER A. G. ZVEEREVEI DOKLAADAI YRGELZELEL

lenyyd ba ooblastьnuudartariaalangai oorganuuvizoornuudainь ştaaduud plektovaalagdaagyi gy, ali xydelmerlde xereglegbaina. Tiin zişeelxede, ei Narkozeemde 3 revinud bii jym, ede xadaa 1938 on ba 1939 onoi artalai torşo soo, negeşji te negeşji oblzemotdeellize xeegyi baina. Vosko oblzemotdeelde ştaajohoor zurgaan revizoorhuuna, xaişaşji oşongyi, mill huuna: 1938 onoi tedener bolbol oroidoo MTS-uudta reviize xee. binska oblzemotdeelei tarevizoornuudanь tere le torşo soo mill 21 MTS-jabaza yrdihen baina. iin gazartariaalangai oordta 20 garan revizoor. m. dutuu baina. Ede xadaa kontroolьdo sexe aramzagyi xandalga tufene.

S-uudai promfinplaanuuoxloolgiin talaar, Narzemei oorganuudai xydelmyn magtamaar bişe. ei Narkomzeem bolbol irovaniin limiidyydiiji uudta elьgeelgiiji ton jiudaaruulaa: ene xadaa eze fevraalьda xegdehen promfinplaanuudainь nuud niutaguuddaxi oordta byri oroi—maartiin a elьgeelgee. Tiin eneerezyltaad gexede: paarti avlitelьstvo bolbol promnuudiiji tabilgii fevraade dyyrgexe geze, Narzemiiji ujalgalhanşji haanь, ydelmeri mynəə boltor airuulagdaza, MTS-uud bodoto deeree yiledbeaansova plaangyigəer, ilan xelebel, operatiivna okymeentgyigəer xydele baina, teed ene dokyxadaa negen doro, yiledba finaansova hain xyiin xysen tyges zebseba tereniiji kontroolьdoynen xeregselenь myn jym. Ede byxii xadaa bolbol xabaraigaa tarlldyyrgexee baixadanь, bolina! Iime xariuusalgagyi!

jabadalai xoişolonguudanь iime oilgomzo ygene: MTS-uud bolbol ene zilei exilxehee xoişo zileigee assignovaaniiin 40 proceent şaxuujinь gargaşalaa. Ede assignovaaninuudai xereglegiiji bodoto deeree, SSSR-ei Narkomzeem kontroolьdonogyi.

SSSR-ei Narkomzeem ba terenei niutaguuddaxi oorganuud bolbol ede faaktnuudhaa byxii viivodyydiiji ene darii xexe johotoi; oron bolbol əəhediingəə xydelmeriiji erid xubilgaxiijinь tedenhee erine. Tereentei xamta, finaansova oorganuud, ilangajaa xizaarai ba oblastnoi finaansova tahaguud bolbol paarti ba praviitelьstvaar tedeende tabigdahan, gyrenei kontroliiornuudai fyynkciiji, urdiinxida oroxodoo, byri aktiivnaar dyyrgexe johotoi. Finoorganuud, xamagai tyryyn MTS-uudai talaar revizoornuud bolbol maşiinno-traaktorna staancanuudai yiledberiiin-finaansova deejatelьnostiiji ton nariaa şalgaxa ba ezen busaar xandalgatai ba MTS-uudta biydzeetne disciplinilji ebdelgetei egeel erid temesel jabuulxa johotoi. Ene talaar, finoorganuudai xydelmerinь mynəə xyrter xangaltagyi baina.

Ypravleenide gargaşanuud tuşaa nege xedii yge xelexemnl.

1939 ondo SSR Sojuuzai gyrenei biydzeedei ypravleenide gargaşanuud xadaa 6 122 mln. tyxerig baixa, eneenei toodo sojuuzna biydzeedei talaar—22.30 mln. tyxerig, respyblikaanska biydzeedyydei talaar—1.393 mln. tyxerig ba niutagai biydzeedyydei talaar—2.499 mln. tyxerig.

Ede gargaşanuudai urgalta (845 mln. tyxerigəər) xadaa xeden xizaarnuud, ooblastьnuud ba narkomaaduudaiiji zizedxehenhee gol tyleb bolhon baina.

1939 ondo SSR Sojuuzai gyrenei biydzeed soo, seelьske soveedyydei tyryylegşener, sekretaarьnuud ba sçetovooduudai, prokyroornuudai, tedenei tuhalagşanarai ba myrdegşedei zaarabotna xylehiiji jixe bolgolgodo assignovaani xaraalagdahan baina.

soveed aradai urgahan erilteynyydte xariuusaxa, egeel kapitaliis oronuudai tuilaza şadaxagyi ba socialiizmiin xysenei bodoto halbaraltiin, şine, socialiis kylьtyyriin halbaraltiin exiiji todoor xaruulxa, azalşadai tiime azana haixan baidaliiji baiguulgada ba azalşadai kylьtyyrnostiiji deeşelyylgede baina".

Iime direktiive bolbol biydzeedte ugaa jixenyyd ujalganuudiiji tabina, ba ede ujalganuudiiji tere bolbol dyyrgexe johotoi.

1939 ondo SSSR-ei gyrenei biydzeedeer, sociaalьna—kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta 38.564 mln. tyxerig assignovaani xaraalagdaxa ene yngeregşe zilnyydei gargaşanuudhaa (uridşalan abtahan itooguudaar) 3.248 millioon tyxerig gy, ali 9,2 proceenteer deeşee baina. Ede gargaşanuud bolbol sojuuzna, respyblikaanska, niutaguudai biydzeedyydei ba gyrenei sociaalьna straxovaaniiin biydzeedyydei xoorondo iimeer xubaarilagdaxa (millioon tyxerigəər) baina:

	Uridşalgiin itooguudaar 1938 onoi gargaşanuud	1939 onoi plaan	1938 onoixitoi ziseelhen urgalta	
			millioon tyxerigəər	% %
Sojuuzna biydzeed (sociaalьna straxovaaniiin zəərinyydgyigəər).	6.262	6.882	620	9,9
Respyblikaanska biydzeed.	4.038	4.978	940	23,3
Niutaguudai biydzeedyyd	19:058	19.600	542	2,8
Gyrenei sociaalьna straxovaaniiin biydzeed.	5.958	7.104	1.146	19,2
Xamta:	35.316	38.564	3.248	9,2

Ede gargaşanuudai goritoixon jixe xubinь gegeerelei ba elyyriiji xamagaalgiin xereglelnyydte zoriuulagdaxa jym, ene xadaa doorozaagdahan cilfrnyydhee xaragdana (millioon tyxerigəər).

	Uridşalan abtahan itooguudaar 1938 onoi gargaşanuud	1939 onoi plaan	1939 onoixitoi ziseelhen urgalta	
			mln. tyx.	% %
Byxii gargaşanuud	35.316	38.564	3.248	9,2
Terenei toodo:				
Gegeerel	18.774	21.051	2.277	21,1
Elyyriiji saxilga	7.608	8.812	1.204	15,8
Fiziiçeske kylьtyyre	77	81	4	5,2
Sociaalьna tedxeberi	1.982	2.342	360	18,2
Olonyxibyydtei exenyydte gyrenei tedxeberi	917	1.000	83	9,1

rigei assignovaani xaraalagdaa, tailbarilan xelebel 15,8 proceenteer deeşee.

Enxe elyyriiji saxilgada assignovaaniiin urgalta xadaa emnelgiin yçrezdeeninyydei seetьnyydiiji xygzəəlgede ba mediciinske dunda ba mlaadşa personaalnuudai zaarabotna xylehiiji deeşelyylgede gol tyleb zoriuulagdaxa baina. Emnelgiin yçrezdeeninyydiiji tedxen bailgalgada assignovaani 12.2 proceenteer, sanitaarna ba profilaktiçeske xemzeejabuulganuudta gargaşanuud xadaa yngeregşe zileixehee 16,5 proceenteer jixe bolxo. 1939 ondo enxe elyyriiji saxilgada tabigdahan zəərinyyd bolbol meedikosanitaarna yçrezdeeninyydei toonoi ulam urgaliiji xangaxahaa gadna, myn azalşadai mediciinske tedxemziin şanariiji erid deeşelyylgiiji xangaxa arga olgoxo jym.

Olonyxibyydtei exenyydte yngeregşe zilde 917 mln. tyxerig gyrenei tedxemziin ygtehen haanь, ene zilde 1 mlrd. tyxerig ygexe geze xaraalagdana.

Sociaalьna tedxeberiiin gargaşanuudta zoriuulagdahan assignovaani bolbol 2.342 mln. tyxerigəər—yngeregşe zileixhee 18,2 proceenteer deeşee xaraalagdana.

Gyrenei sociaalьna straxovaaniiin biydzeedei johoor, 1938 ondo 5,958 mln. tyxerig gargaşalagdahan haanь, ene zilde 7.104 mln. tyxerig (xydelmerildegyi azalai invaliiduudta tedxemziiji oruulalsaad) gargaşalxa geze xaraalagdahan baina.

Respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyyd

SSSR-ei gyrenei biydzeed bolbol leeninske-staalinske nacionaalьna poliitikiiji bejelyylgede ugaa jixe roolь ezeldeg baina. Sojuuzna respyyblikenyydte tyryy socialis indyystri ba xydəə azaxiiji baiguulgada, nacionaalьna raioonuudta kylьtyyrne xubilaltanuudai ugaa yrgen plaanuudiiji dyyrgelgede soveed gyrenei aixabtar jixenyyd gargaşanuud bolbol manai oronoi olontooto oraduudiiji ekonomiiceska ba kylьtyyrneşji talaaranь tyrgeer debzyylgiin xysete zebsegenь myn.

Sojuuzna respyylikenyydei biydzeedyydei doxooduud ba gargaşanuud bolbol zilhee zil byri jixe bolno. Sojuuzna biydzeed xadaa 1932 onoixitoi zişeelbel 1937 ondo 267,2 proceenteer urgaad baixadanь, respyblikaanska biydzeedyyd bolbol (niutaguudai biydzeedte ygtehen syymmenyydiiji gargaad abxada) 326,1 proceenteer, xarin niutaguudai biydzeedyyd—398,3 proceenteer urgahan baina. Ede ciifrnyyd bolbol respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyyd xadaa sojuuzna biydzeedtei ziişeelbel otnosiitelьnoor nileed xurdaar urgahiiji nagliaadnaar xaruulna.

1939 ondo respyblikaanska ba sojuuzna respyyblikenyydei niutaguudai biydzeedyydei objoomonь praviitelьstvaar 38.644 millioon tyxerigəər xaraalagdahan baina, ene xadaa 1938 onoi uridşalan abtahan itooguudai johoor 4.275 millioon tyxerig gexe gy, ali 12,4 proceenteer jixe baina. Kartiina xadaa sojuuzna respyyblikenyydiiji tus tustanь abxada iime (millioon tyxerigəər):

	1938 onoi uridşalan abtahan itooguudaar	1939 onoi plaan	1939 onoixitoi zişeelhen urgalta
RSFSR	21. 290	23. 944	12,5
Ukraiinska SSR	5. 866	6. 531	11,3
Beloryysske SSR	1. 166	1. 297	11,2
Azerbaidzaanska SSR	883	992	12,3
Gryziinske SSR	1. 069	1. 145	7,1
Armiaanska SSR	402	436	8,4
Tyrkmeenske SSR	405	496	22,4
Yzbeekske SSR	1. 258	1. 427	13.4
Tadziikske SSR	432	434	11,3
Kazaaxska SSR	1. 257	1. 510	20,1
Kirgiizske SSR	341	385	12,9
Xamta:	34. 309	38. 644	12,4

Respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydei doxooduud jamarnuud resyyrsnyydhee bii bolnob?

Ede istooçniguudiiji xarakterizovaalxiin tula erjesiin naloogoo otçisleeniinyydei baga bologo ton şuxala baina. 1938 onoi uridşalan abtahan itooguudaar 18.976 mln. tyxerig baihan haa, 1939 ondo ede xadaa 16.122 mln. tyxerig xyrter baga bolxo jym, tailbarilan xelebel 2.854 mln. tyxerigəər gexe gy, ali 15 proceenteer baga bolxo baina. Sojuuzna respyyblikenyydei biydzeedyydei niite objoomdonь ede otçisleeninyydei ydeelьne veesenь deere xelegdegşetei zoxildon 54 proceenthee 41,7 proceent xyrter baga bolxo baina. Ene xadaa respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydte olzonuudhaa, gyrenei urihalanızanuudhaa ba busad istooçniguudhaa otçisleeninyydei nelieed jixe bolhon uşar baidalaar gol tyleb tailbarilagdana. Tereenhee gadna, respyblikaanska biydzeedyydei doxooduudta, tedeende şine istooçnig—1938 onoi dekaabriiin 28-nai, SSSR-ei SNK, BKP(b)-ein CK ba BCSPS-ei togtooltoi zoxilduulan, azalai invaliiduudta peensi ba tedxemze tylelgede zoriuulagdaza, gyrenei sociaalьna straxovaaniihaa oroltonuud (1.826 mln. tyx.) xanduulagdahan baina.

1939 ondo respyblikanska ba niutaguudai biydzeedyydeer xaraalagdahan gargaşanuudai zorilgoto xanduulalganuudanь dorozaagdahan tablicahaa xaragdana:

	1938 onoi uridşalan abtahan itooguudaar		1939 onoi plaan		Urgalta (+) gy ali xoroito (—)	
	mln. tyx.	itoogto % %	mln. tyx.	itoogto % %	mln. tyx.	1938 ontoi zişeelbel % %
Aradai azaxii	7.032	20,5	8.006	20,7	+ 974	+ 13,9
Sociaalьna-kylьtyyrne xemzeejabuulganuud	23.096	67,2	26.404	68,3	+ 3.308	+ 14,3
Ypravleeni ba syyd	3.191	10,7	3.892	10,1	+ 201	+ 5,4
Busad gargaşanuud	550	1,6	342	0,9	— 208	— 37,9
Xamta	34. 369	100,0	38.644	100,0	+ 4. 275	+ 12,4.

Iime johoor, respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyyd soo sociaalьna-kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta zoriuulagdahan gargaşanuud gol huuri ezelne: ede xadaa 20.404 millioon tyxerigəər xaraalagdana, tailbarilan xelebel yngeregşe zlleixihee 14,3 proceenteer deeşee baina.

Respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydei talaar, gegeerelde zoriuulagdahan gargaşanuud xadaa 1938 onoi uridşalan abtahan itooguudaar 214.496 millioon tyxerighəə 16.22 mln. tyxerig xyrter—11,9 proc. urgaxa.

Respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydei byxii gargaşanuudai xaxadhaa jixenxinь gegeerelei xereglelgede xanduulagdaxa jym.

Enxe elyyriiji saxilgada gargaşanuud xadaa 6.622 millioon tyxerigei orondo, 7.841 millioon tyxerig bolxo, ene xadaa nege 18,4 proc. jixedxegdehiijinь xaruulna. Deere zaagdahanai johoor, enxe

Sociaalьna-kylьtyyrne xemzeejabuulganuudiiji finansiirovalga

ujixe Oktiaabrьska sociaevoliyyce bolbol manai i byxii azalşadta znaaniiji şudalxada ugaa yrgen xangahan baina. Manaiilahan socialiizmiin oroiol iime kylьtyyrne debxaanaşji, jamarşji kapitaonuudta ygei ba baizaşji agyi.

inska tabanzilnyydei torkylьtyyrne baiguulalta ilangajaa yrgen froondelgeryylegdehen baina. ede zilnyydte bygedeujalgata nuralsal oruuhan; dunda ba deede hurnuudai huragşadai kontinxyseteigəər urgahan; baadai yçrezdeeninyydei—ud, jaaslьnuud, bagaşuuonsulьtaacanuudai ysxen baiguulagdahan; aradai iji saxilgiin maassa olon eeninyyd — bolьniiceambulatoorinuud, naratgernyyd, sanatoorinuud ba meedko-sanitaarna yçrezyyd neegdehen baina.

rdoxi tabanzilei torşo soo, şine hurguulinuud, tee 3.671 hurguulinuudanь duudta ba xydəə niuta—15.107 barigdahan baixin ba dunda hurguulii huragşadai too xadaa ondo 21,3 mln. baigaa 1937 ondo 29,4 millioon exe gy, ali 38,5 proeer urgahan baina. V—VII suudta huragşadai too xoaxin, VIII—X klaassuudta gşadai—15 daxin urgaa. işee xadaa paarti ba sosagai kylьtyyrne xembuulganuudai yrgen dalai gadna, myn aradzonoi notnostь ba kylьtyyrnostigalta tuxai gerşelne.

veed vyznyyd bolbol xoxi tabanzilei torşo soo azaxiin eldeb halbariai 370 miangan specialistiji gargahan baina, xarin dexi tabanzilde 170 mianxynyyd tabigdaa hen. alkymyyd ba tedeende xagdahan hurguulinuudta negedexi tabanzil soo specialistnuudai huralsabaigaa haanь, xojordoxi oil soo 623 miangan alistnuudiji beledxehen

Aradai azaxiin byxii halbarinuud, nauuka ba teexnikiin şine inteligeenciin kaadrnuudiiji baiguulgada, Soveed Sojuuzaar gigaant jixenyyd amzaltanuud tuilagdaa. Leenin—Staalinai paartiaar xymyzyylegdehen aradai soveed intelligeence—ene xadaa kapitaliizmtai, kommunizmiin istoriiçeska sorevnovaanida kommuniizmiin xysed ilaltiin şuxaliin şuxala faaktoranь bolxo, ugaa jixe kylьtyyrne xysen myn.

Xojor tabanzilnyydei torşo soo, sojuuzna, respyyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydei zəərinyydhee 86 miliaardtaa deeşe tyxerig sociaalьna—kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta gargaşalagdahan baina. Kylьtyyrede gyrenei gargaşanuudai urgaltiin teemp xadaa iime xojor ciifernyydiiji zergelyylen xaralgahaa elirene gebel: 1928-29 onuudta, negegexi tabanzilei tyryyşiin zilde, ede gargaşanuud xadaa 1,6 miliaard tyxerig baigaa, xarin xojordoxi tabanziliji tygesxehen 1937 ondo —25,7 miliaard tyxerig boloo hen: 16-haa deeşe daxin jixe boloo.

Gurbadaxi tabanzilei plaan soo, azalşadai kylьtyyrne xemzeenei ulam saşaadaxi debzelte xaraalagdahan baina. Ene plaanaar, istoriiçeska zorilgo—SSSR-ei xydelmerişen angiiin kylьtyyrne-texniiçeske xemzeeji inzeneerne-texniiçeske azalai xydelmerilegşedei xemzeede xyrter deeşelyylxe zorilgiiji bejelyylgiin tulada ugaa jixe xydelmeri myn xaraalagdana.

Soveed aradai kylьtyyrne xygzeltiin urgalta ba terenei materiaalьna enxe haixan baidalai saaşadaxi debzelte bolbol 1939 ondo biydzeedeer xaraalagdahan, sociaalьna—kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta zoriuulagdahan, assignovaaninuud todoor xaragdana. Gyrenei biydzeed bolbol Leenin—Staalinai paartiiin XVIII sjeezdeer sociaalьna—kylьtyyrne baiguulaltiin talaar tabigdahan, istoriiçeska zorilgonuudiiji şiidxexiin tula xysen tyges materiaalьna baaziiji xangana. „Mynəə zorilgo xadaa,—geze nyxer Moolotovoi doklaad tuşaa, sjeezdiin rezoliyyce soo xelegdene,—

Gegeerelde gargaşanuud bolbol sociaalьna—kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta zoriuulagdahan gargaşanuudai dundanь tyryy huuriiji ezelne. Tedener xadaa 1938 onoixitoi 12,1 proceent urgaza, 21 miliiard 51 mln. tyxerig boloo. Tedenerei ydeelьne veesenь, 1939 onoi plaanai johoor, sociaalьna—kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta gyrenei biydzeedei gargaşanuudai niite syymmedenь 54,6 proceent bolxo johotoi.

Exin ba dunda hurguulinuudta gargaşanuud bolbol ilangajaa jixete urgaxanь: tedener xadaa 1939 ondo 7 miliaard 688 mln. tyxerig bolxo baina. Ene syymmehee ylyy, gooroduudta hurguulinuudai barilgada 264 mln. tyx. ba xydəə niutaguudta,—22,1 mln. tyx. zoriuulagdana. Eneenhee gadna, hurguuliin internaaduudta 178 mln. tyx. (1938 ondo 137 mln. tyx. baihan aad) gargaşalagdaxa bolno.

1939—40 onuudta, soveed hurguulinuudta 34,8 mln.—yngeregşe onoixihoo 3,4 mln. olon yxibyyd huraxa baina. Staarşa klaassuudta huragşadai too ilangajaa xyseteigəər oloşorxo (5—7 klaassuudta—24,6 proceent, 8—10 klaassuudta—51,6 proceent).

Yxibyydei saaduudiiji tedxen barilgada gargaşanuud 1 miliaard 368 mln. tyxerigəər toologdobo. Ene xadaa 1938 onoi eseste yxibyydei saaduudta 977 miangan yxibyydiiji xymyyzyylhen baigaa haa, mynəə 1160 miangan yxibyydiiji xymyyzyylxe argabaidaliiji ygexe baina. Promkoperaacanuudai ba xede xeden busad organizaacanuudai ba yçrezdeeninyydei yxibyydei saaduudiiji xaraadaa abxa boloo haa, yxibyydei saaduuda xymyyzyylegdeze baigaa bagaşuudai toonь zilei eseste 1310 miangaa bolxo baina. (kolxoozno bagaşuudai saaduuddaxi yxibyydiiji toolongyi). Jixe nahatanai dunda poliitikogegeerelei ba oobşçeobrazovaatelьna xydelmeride, xysed bişe dunda ba obşçeobrazovaatelьna hurguulinuudiiji tedxen barilgada (tedenerte huragşadainь too, zilei eseste 1184 miangan xynyyd bolxo johotoi maassova biblioteekenyydte (zilei esesste, profsojuuzna biblioteekenyydiiji toolongyi, tedenerei too 13869 bolxo johotoi), klyybne ba busad yçrezdeeninyydte gargaşanuud xadaa nelieed le deeşelxe baina.

Gyrenei biydzeedei johoor, kaadrnuudiiji beledxelde 7 miliard 215 mln. tyx. ba nauuçna-şinzelelgiin yçrezdeeninyydte ba xemzeejabuulganuudta—903 mln. tyx, (kapitaalovlozeenigyigəər) gargaşanuud xaraalagdaa, Tiixetei xamta, manai orondo dyyrgegdeze baigaa nauuçna-şinzelelgiin xydelmerinyydei ugaa jixe programmatai xolbootoi gargaşanuudai mill xubinь biydzeedeer yngergedehiijinь xaraadaa abxa xeregtei: ton jixe syymmenyyd azaxiin organizaacanuudai sexe gargaşalagdana.

1939 onoi biydzeedte, gegeerelei eldeb kategoorinuudai xydelmerilegşedei, nerelbel: raioonno hurguulinuudai instryyktornyydei ba bagaşuudai saaduudai xydelmerilegşedei zaarabotna xylehiiji deeşelyylgede jixe syymmenyyd xaraalagdaa.

Zilhee zil byri jixe bolzo baigaa, ulam byri yrgedeze baigaa, kylьtyyrne xemzeejabuulganuud ene aixabtar jixe dalaisada xynyyd tuxai staalinska anxaral, fiziiçeske ba uxaanai azalai xoorondoxi protivopoloznostiiji likvidaacalga tuxai staalinska loozung xadaa əəriingəə konkreetne bejelyylgiiji olono. Kylьtyyrede ermelzelge bolbol xyntyreltenei znaaninuudai şine şinenyyd ynderiiji eseşegyigəər şudalza baigaa soveed xynyydei byxii azabaidaliiji nebteren orono. „Kapitaliistnuudhaa uxaantaigaar azaxiiga jabuulza,—geze aguujixe proletaarska xydoozniig Aleksei Maksiimoviç Gocrьki bişee hen,—Soveedyydei Sojuuzai xydelmerişen angi bolbol materiaalьna kylьtyyriin xygzeliiji əəriingəə esesel zorilgodo toolongyi, əəriingəə xydelmeriiji gansa le əəriingəə zorilgo oreilel gexe, tailbarilan xelebel, əəriingəə bajazuulgaar xizaarlanagyi. Materiaalьna kylьtyyriiji xygzəəxiinь tula xyrtheninь ba yndehe huurinь myn gexe tere oilgono, tere medene„. Leenin-Staalinai aguujixe paartiaar xytelberilyyldeg ene proceesste soveed gyrenei biydzeed baga bişeer tuhalnal.

1939 ondo gegeerelhee gadna, myn busadşji sociaalьn kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta, ilangajaa enxe elyyriiji saxilgada zoriuulagdahan assignovaani xadaa xyseteigəər urgaxa baina. 1938 ondo sojuuzna, respyblikaanska ba niutaguudai biydzeedyydeer enxe elyyriiji saxilgada, uridşalan abtahan itooguudai johoor, 7.608 millioon tyxerig gargaşalagdaa haa, ba 1939 ondo 8,842 mln. tyxe-

(Nyxer Zveerevei doklaadai yrgelzelel 4-dexi niuurta)

Nyxer A. G. ZVEEREVEI doklaadai yrgelzelel

(Yrgelzelel. Exinь 3-daxi niuurta).

elyyriiji saxilgada assignovaaniiin urgalta xadaa emnelgiin yçrezdeeninyydei seetiin yrgedxegdehen ba gargaşanuudai zarim noormonuudai jixe bolhon uşaraar tailbarilagdana.

Respyyblikaanska ba niutaguudai 1939 onoi biydzeedyydei iime jixenyyd xemzee xadaa zeerinyydiiji zybeer ba zakoonoor, ekonoomnoor gargaşalxiin tylee, sojuuzna respyyblikenyydte — sovnarkoomhoo exileed selьsoveedyyd xyrter—centraalьna ba niutaguudai oorganuudai xariuusalgiiji erid deeşelyylne. Yngeregşe zilei praaktika xadaa zarim respyyblikenyydte, biydzeetne zeerinyydiiji gargaşalalgiin talaar mestniiçeske tendeencenyydei yşee likvidiirovalagdaagyiji xaruulhan uşarhaanь, eneeniiji byri xyseteigeer temdeglen xelexe johotoi bologdono. Zarim uşarnuudta xereg xadaa johotole zakoonno bişe jabadalda xyrene geze, zarim nyxedei eşyyride xelexe xeregtei baina.

Zişeelxede, Kazaaxska SSR-iiji abaad yzeje. Ene respyyblikede biydzeedei gyisedxeltiiji SSR Sojuuzai Narkomfiinei Kontroolьno-revizioonno ypravleeniiin xydelmerilegşed şalgahan baina. Tedener bolbol boloşogyi zyilnyydiiji eliryylee. Kazaaxska SSR-ei Sovnarkoom bolbol biydzeetne yçrezdeeninyydei seetьnyydei faktiiçeske baidal tuxai, huragşadai kontingeentnyyd tuxai 1938 ondo jixedxegdehen medeenyydiiji ygehen ba eneegeeree 16 mln. tyxerig ylyy assignovaani abhan baigaa. Tereenhee gadna, Kazaaxska SSR-ei Sovnarkoom bolbol yngeregşe zilei aavgustda, respyyblikiingee biydzeedei baidaliiji daxiaad buruugaar medeeseze, SSSR-ei SNK-ei rezeervne foondhoo 35 millioon tyxerig abalgiiji tuilahan baina.

Ede nemeltiinь zeerinyyd xadaa jamar-negen zailuulaşagyi şuxala xereglelde xeregtei baigaa gy? Ygei, faaktnuud xadaa xereggyi baigaa geze, xaruulna. Biydzeedtenь zeerinyydei ylyy baihan jabadal xadaa finaansova-biydzeetne disciplinniin elimentaarna eriltenyydei baibaş haanь, zileigee eseste Kazaaxska SSR-ei Sovnarkoom bolbol biydzeedeer finansiirovalxa geze oroidooşji xaraalagdaagyi, tiimenyyd xereglelnyydte ba tiimenyyd organizaacanuudta myngejee xubaazarxixa jabadalda xyrgehen baina. Ende stoloovonuudai ba restoraanuudai treestnyydteşji, amaraltiin gerei barilgadaşji sybsiidinyyd ygtehen, Sojuuzpyşniinede ba Kazaaxska potrebiitelьske sojuuzdaşji jixenyydeer ygtehen ba 1939 onoi mai ba ijyynь haranuudta xaraalagdahan komandiroovkonuudiiji tylexiinь tula 1938 onoi dekaabriiin 30-da Narkomzeemde ygehenşji jabadalnuud bii.

Zeerinyydiiji buruugaar gargaşalalgiin iimenyyd uşarnuud myn Kazaaxstaanai ooblastьnuudtaşji yzegdehen baina.

Zygeer, finaansova, ştaatna ba smeetne discipliinenyydiiji xazagairuulhan ysøøn bişe faaktnuudiiji busadşji sojuuzna respyyblikenyydei praaktikahaa xaruulza bolxo baina. Ede byxii iimenyyd xazagairuulganuud xadaa, xezee byxende esesleg dehen baixa johotoi! Eneeniiji manai yçrezdeeninyyd, organizaacanuud ba predprijaatьnuudai byxii xytelberilegşed, ba xamagai tyryyn SSSR-ei Narkomfiinei kontroolьno-revizioonno apparaadai ba veedomstvnyyd dotoroi kontrooliiin xydelmerilegşed bolbol şudalan oilgoxo johotoi, paarti, praviitelьstvo ba arad bolbol ede xadaa gyrenei finaansova discipliiniiji xatuu garaar nebteryylen bejelyylxiijinь ba paarti, soveed zasagai direktiivyydiiji xazagairuulgii sag soonь eliryylxiijinь ba xed eneeniiji ebdeneb, tedeende xatuu xemzeenyydiiji abxiijinь edeenhee erine. Sojuuzai Narkomfiinei kontroolьno-revizioonno apparaadai ba veedomstvo dotoroi kontrooliiin xydelmeri yşee le hulaar tabigdanxai geze xelexe xeregtei. Ene xydelmeri xadaa yndeheeree şangadxagdaxa johotoi.

Soveed Sojuuzai oborooniiji finansiirovalga

Manai oronoi oboroonno xyse şadaliiji bexizyylgede manai biydzeedei roolь tuxai asuudalda oroxomni. Aguujixe Staalinai anxaralai aşaar, manai Ulaan Aarmi xadaa speciaalьna bojevoi ba politiiçeske beledxelei talaar, ugaa jixenyyd amzaltanuudiiji tuilahan baihanь bygedede eli baina. Soveedyydei oronoi xysen tyges Ulaan aarmi ba Uhan-Seregei flood bolbol byxii soveed aradtajaa xamta, xojor dabxar, gurban dabxar soxiltoor, dainiiji yysxegşedei soxiltodonь xariuusaxaar xezee byxende belen baigaa, miirei naidaltai saxiuulşad myn (**Yniudaan aplodismeentnyyd**).

Manai xilenyydte dobtolhon japoonsko vojeenne çaastьnuudiiji butasoxilgoor dyyrehen, Xasaan nuurai dergedexi sobiitinuud bolbol Soveed Sojuuzai xilenyydiiji ebdexii hedehen, tedenerte hyrte xatuu soxiltonuudaar xariuusaxaar, manai Ulaan Aarmiiin belen baihiiji byxii delxeide xaruulaa. (**Yni udaan zamxaşagyi aplodismeentnyyd**).

Manai aradai durazorigonь—Soveed Sojuuzai oboroonno şadabariiiji ulam byri byxezyylxe. Manai oronoi oboroonodo, Oborooniin Narkomaadai ba Uhan-Seregei floodoi Narkomaadai smeetenyydeer, 1939 ondo 40.885 mln. tyxerig assignovaalxa geze xaraalagdahan baina. Ede oruulaltanuud bolbol manai exe oronoi oboroonno xyse şadaliiji şine, yşee ynder xemzeede yrgexe,—Soveed Sojuuzai sviaşçeenne xilenyydte yşee daxin dobtolxiiji hedehen, tede xiiregşed bolbol hain jymiiji yzexegyi. (**Byxii zaalai nerjeme aplodismeentnyyd**).

Bolьşeviig paarti ba aguujixe Staalinaar xytelberilyyldeg, xysen tyges zuundalamillioonno soveed aradiiji ilaza şadaxa, tiime xysen ygei! **Nerjeme aplodismeentnyyd, bygedeeree bodno, nyxer Staalinai xyndelelde ovaaca**).

Nyxed, Verxoovno Soveedei depytaaduud!

Soveed Sojuuzai şine biydzeed byxen xadaa nyxer Staalinai geniaalьna xytelberi doro, manai oronoi tuilahan şinenyyd ilaltanuudaar temdeglegdene. (**Nerjeme aplodismeentnyyd**).

Tanai batalalgada Praviitelьstvaar tabigdahan, 1939 ondo SSR Sojuuzai gyrenei biydzeedei projeekt bolbol aguujixe Staalinai xytelberi doro, byxii talaaraa, byxii liinieeree socialiizmiin oronoi xysen tyges debzeltiin yrgelzelze baihanai tolotomo gerşe myn. (**Aplodismeentnyyd, bygedeere bodno**).

Aradai azaxiin byxii halbarinuud xadaa fookustal adaliaar, soveed biydzeed soo uulzana geze, taanar medenet. Soveed biydzeedei gyisedxelei tylee, doxooduudiiji xysed sugluulxiin ba gargaşanuudiiji tahaldalgyigeer finansiirovalxiin tylee temesel bolbol ugaa jixe politiiçeske udxaşanartai xereg myn. Byxii soveed ba profsoluuzna xydelmerilegşed, azaxiin ba kylьtyyrne baiguulaltiin byxii halbarinuudta xydelmerildeg ton yrgen maassa xynyyd, xamagai tyryyn, aradai doxoodiiji araduudai intereesyydte, manai socialiis exe oronoi intereesyydte xubaarilgiin ugaa jixe programmiiji praktiiçeska bejelyylxe johotoi finaansova sisteemiin xynyyd bolbol soveed biydzeedei gyisedxelei tylee bolьşeviig entyziaazmtaigaar oroisoxo johotoi.

Biydzeed bolbol dyyrgegdexe johotoi ba dyyrgegdexeşji baina! Eneende naidabarimnai xadaa—sesen mergen bolьşeviig paarti ba soveed praviitelьstvaar jabuulagdadag byxii xemzeejabuulganuudta manai aradai xizaarlaşagyi naidabari, socialiizmiin oronoi geniaalьna koormçe—aguujixe Staalinda manai geroiiçeske aradai—zoxioon baiguulagşadai aradai esestee xyrter inaglal myn. (**Yui udaan nerjeme aplodismeentnyyd, bygedeeree bodno, ovaaca. Abiaanuud: „Uraa“, „Nyxer Staalin mandag“**).

ZURAG DEERE: Xitad basagaduud şarxatahan bojeecyydte belegyydiiji bariuulza bainad.

(TASS-iin fotoxroonilko).

Xitaddaxi vojeenne jabuulganuud

(Çynciin ba Loondonhoo TASS-iin korrespondeentnyydei medeesehenei johoor)

Centraalьna Xitadta

Xynaaniiin proviincada japoonsko seregyyd bolbol main hyylde Ioçzoygei urda raioondo xitad poziicanuudiiji dobtolozo exilhen baina. Baildaan bolbol 3 yder yrgelzelee. Japooncuudai dobtolgo soxigdoo. Xitad oborooniin tiilde oroxo zorilgotoigoor, Dyntiinxygei nuurai erjede desaantiiji buulgaxa gehen japooncuudai hedelgenь soxigdoo. Japoonska komaandovani bolbol dobtolgiin saaşanxi hedelgenyydhee arsahan ba seregyydee xyse bagatai poziicanuudiiji ezelxiiji zaxirahan baina. Ene operaacada japooncuud bolbol xojor miangan haa ylyy xynyydee aluulba.

Xybei proviincada, Joczia koygei raioondo, Xaanь myreniiji forsiirovalhan japoonsko otriaad behelegdee.

Anьxyein proviincada, partizaanguud bolbol japooncuudhaa Yxyyhee baruun urda 25 kilomeetrte baihan Çacziavaniiiji seberlee.

Xoito ba Urda xitadai froontnuud deerexi polozeeni tuxai medeesel ygei.

***

Xitad samoliooduud bolbol Kontoonoi dyte şadar baihan japoonsko aerodroomiiji boombodohon ba japoonsko 3 samoliooduudiiji ygei xehen baina.

Japoonsko aeroplaanuud, Svatoy deegyyr niideze xamagaalagdaagyi baihan xynzoniiji pylimioodoor buudaba.

Japooncuudai geegdel

Loondon, ijyyniiin 3 (TASS). Xitadhaa abtahan oficiaalьna medeenei johoor mai harada, xitadai ba japoonsko seregyydei xoorondo 836 tulasaldaanuud bolhon baina. Japooncuud bolbol 51 miangan xynyydee aluulba. Xitaduud xadaa 150 mianga vintoovkonuudiiji, 173 pyliomioodiiji ezelhen, 282 broniirovanno avtomobiilьnuudiiji handaahan baina.

Amerikaanska pisaatelьnuudai sjeezd

Nьjuu-Ioork, ijyyniiin 3. AXŞ-da amerikaanska pisaatelьnuudai sjeezd neegdebe. Xeden zuugaad xynyyd suglaraba. Sjeezdiin neelgede, çexo-slovaaska respyybliklin prezideent baihan Beneeş, Tomaas Maann, Francuuzska pisaatelь Aragoon ba bişenyyd vestypaalba.

(TASS)

Kirgiiz iskyysstviin dekaada ugaa jixe amzaltataigaar yngerene

„Altiin kiiz“ Spektaaklьda nyxed I. V. Staalin, V. M. Moolotov, K. J. Voroşiilov, L. M. Kaganooviç, A. A. Andreejev, A. I. Mikojaan, A. A. Zdaanov, N. S. Xryşçoov, G. M. Malenkoov, N. A. Bulgaanin jirebed

Main 31-de, Kirgiizske gyrenei myzekaalьna teaatr bolbol dekaadiin programmada oruulagdahan—„Altiin kiiz“ („Altan basagan“) geze myzekaalьna draamiiji premьjeerte xaruulaba. Ene pьjees bolbol Dzomaart Bokonbaajevaar bişegdehen, terenei myyzekenь—iskyysstvenyydei gabijaata deejatelьnyyd Vlaasovaar ba Fereegeer bişegdebe.

„Altiin kiiz„—1930-32 onuudta, Kirgiizei urda tee, Bosmaaçeske şaaikanuudai ylehenyydiiji esergyysehen, azalşadai temesel tuxai, kolxoozno baiguulaltiin ilalta tuxai, socialiis respyyblikiin şine xynyyd tuxai xaruulhan kraasoçna poovestь myn. Draamiin geroiini xadaa kolxoozuudai organizaatornuudai negen, aktiivna obsçeestvennica—Çinaar basagan bolno. Kolxoozno praazdnigai (fooja) bolxodo kolxoozniguud bolbol kolxoozno zeeriiiji arşalgada udaarnig azalainь ba erelxeg jabahanainь tylee tereniiji Altiin kiiz—„Altan basagan“ geze nere olgono.

Spektaaklь bolbol kolxoozno foojiin todo honor kartiinaar dyyrene. Ene Sceenede, komuuzuud deere virtyozno pьjeesiiji, Kirgiizske SSR-ei aradai artiist Atai Ogonbaajev, terenei zaluu huragşad Aimanbeetov ba Kylboldiijev gegşed xaruulaba. Kirgiizske SSSR-ei aradai artiist akiin—oordento Aliimkyl Ysenbaajev bolbol SSR-ei araduudai xani barisaa tuxai duuji ton jixe bajartaigaar duulaba. Xooroor gyisedxegdehen Staalin tuxai duunai xanxinaxada zaal soo ovaaciin nerjeen bolno.

Spektaaklь bolbol ugaajixe amzaltatai baigaa. Terenei postanoovkada, rezisseer Omerkyyl Dzetiikaşkaajev, iskyysstvenyydei gabijaata deejatelь dirizioor Şeeişe Oroozov, xydooznig Gapaar Aitiijev, beletmeister Xolfiin, xormeister Merkyloov ba bişe xydelmerilegşed xabaadalsaba.

Glaavna roolьnuudiiji dyyrgegşed bolbol Spektaakliiji gaixamşagaar yngergee—Kirgiizske SSR-ei gabijaata artiist Kyttybaajeva (Çinaar), Kizbaajeva, Botaliijev (Dzapaar), Beişenbaajev (Çinaarai exe), iskyysstvenyydei gabijaata deejatelь Maldiibaajev, Kyznecoov—kolxoozoi tyryylegşe (Kirgiizske SSR-ei gabijaata artiist), Jişimbeekov (Kalpeek).

Spektakliiin dyyrhenei hyylde zriitelьnyyd bolbol postanoovkodo xabaadagşadiiji ba aavtornuudiiji xaluunaar amarşalbad.

HAIN REZYLЬTAD XARUULBA

Ulaan-Ydiin № 6 hurguuliiin hurgagşanar ba huragşadai 1939 onoi şalgaltiin ispetaanida beledxelei xydelmeri hainaar jabuulaa.

Tus hurguuliiin 6 daxi „A“ klaassai huragşad bolbol orod xelieer ispetaani ygeed, negeş xyn „muu“ gehen segnelte abbagyi .

Gadna zarim, muu huralsaza jabahan huragşadşji, byxii predmeedeeree ispetaani ygeze şadabad. Zişeelxede : ; 6 daxi klaassai huragşa nyx. M. Kobalioov, 5 daxi klaassai huragşa Şyyre Bondareenko xadaa byxeli zil soo „otliiçno“ segnelte abaagyi aad, mynee ispetaaniaar xeden predmeedeer „otliiçno“ gehen segneltenyydiiji abba..

Tolstiixin.

Raikoomoi vojeenne tahag

Paartiiin Ulaan-Ydiin centraalьna gorodskoi raikoomdo, mai hariin hyylşiin xaxadai exieer vojeenne tahag organizovaalagdaza, tahagiiji daagşaar nyxer Viidrin gegşe tomilogdohon baigaa.

Tus tahag xadaa organizovaalagdahan yderhee xoişo raioon dotoroo jabuulagdaxa oboroono-maassova xydelmeriiji haizaruulxiin tylee byxii xysee mobilizovaalza exilee.

Raioon dotorxi osoaviaxiimei aktiivuudai suglaa yngergeze, eneen deeree paartiiin XVIII istooriiçeska sjeezdetei daşaramduulan, oboroonno-maassova xydelmeriiin zorilgo tuxai xelsee. Suglaanda jiregşed xadaa raioon dotoroo oboroonno-maassova xydelmeriiiji jabuulgada dutuu zyilnyyd tuxai ba ene xydelmeriiin talaar hainuud oopeduudiiji xaruulagşadai tuxai xelehen baina.

Oboroonno-maassova xydelmeriiji haizaruulxa "zorilgoor, raioon dotorxi partiiina exin organizaacanuudai, partoorgnuudai ba sekretaarьnuudai soveşçaani yngergeze, oboroonno-maassova xydelmeriiiji haizaruulxa tuxai konkreetne zaabarinuudiiji ygehen baina.

Predprijaatinuudai dergedexi xamagaalalgiin gryyppenyydei xydelmeriiiji şalgaxa ba tedenei xydelmeridenь tuhalxa tuxai xydelmeriiin plaan zoxioogood, terenee plaanaigaa johoor jabuulza baina gebel, modobolbosoruulalgiin zavood, Burkinoo, „Kraasna-Vostoog“ arteelь gexe mete ondooş predprijaatinuud ba organizaacanuudaar şalgalta xegdeed baina.

Raioon dotoroo znoçkiistnyydiiji beledxexe tuxai ton yrgen plaan zoxioogoo. Eneen dotoгonь, „PVXO“-gei, xojordoxi ba negedexi şatiin, „VS“, „GTO“-gei, „GSO“-gei ba ondooş olon janziin znoçkiistnyydiiji ugaa oloor beledxexeer xaraalahan baina. Ede xydelmeride specialiist, erxim obsçeestvenniguud—kommuniistnuud ba komsomoolьcuudiiji, znoçkiistnyydiiji beledxexe talaar xytelberilegşed bolgon tomilhon baina.

Ijyyniiin 8-9 nei yjeer, raioon dotorxi dopriziivnigyydei ko[...]fereence yrgergegdexe bai[...] Ene konfereence deere paa[...]tiiin XVIII sjeezdetei daşara[...]duulan, dopriziivnigyydei sa[...]şanxi zorilgonuud, tedener[...] dunda osoaviaxiimcuudai poo[...]ko organizovaalalgiin tuxai t[...] şuxala asuudalnuudiiji şiidx[...]xe baina.

Raioon dotoroo „GSO“-[...] znoçkiistnuudiiji beledxelg[...] amzaltataigaar yngergexiin [...]lee, ene xydelmeride mediciin[...]ke dunda personaalnuudiiji [...] geneer xabaaduulxa tuxai e[...] nerei dunda oiriin ydernyy[...] suglaan yngergegdexe bai[...] Gadna, raioon dotoroo b[...] dalgiin 8 şine tiirnyydiiji [...] riuulxaar xaraalna, edenei d[...] da uhan zamai traanspotr—goorodoi aradai gegeerelei [...]hag—2, gorodskoi saadta-gexe mete barigdaxa baina.

Myn nileed olon yçrezd[...]ninyydte (Gorsoveed, paart[...] Gorkoom) osoaviaxiimei e[...] organizaacanuud ygei bai[...] baigaa, edenerei zarim orga[...]zaacanuudtanь osoaviaxiim[...] organizaaca bii bolgogdoh[...] ba zarimdanь hajaar bii b[...]gogdoxo baina.

Araduudai voozdь aguuj[...] Staalin xadaa mobilizacioo[...] belen baixiin tuxai bidene[...] xododool zaana. Tiimehee, pr[...]prijaatinuudai ba yçrezdee[...]nyydei dergedexi partiiina, ko[...]somoolьsko organizaacanu[...] bolbol eehediingee kollekti[...] dunda oboroonno-maassova [...]delmeriiiji erximeer tabixa [...]xai konkeetne xemzeejabu[...]ganuudiiji abxa johotoi.

Myn, raikoomdo şineer [...]ganizovaalagdahan vojeenne [...]hagai xaraalahan, mynee [...]buulagdazaş baigaa, ene [...] xaliin şuxal xemzeejabuu[...]nuudiiji bodoto deerenь b[...]lyylxe xeregte partiiina ba ko[...]somoolьsko organizaacan[...] ton jixe roolьtoi baina.

Tiimehee, raioon doto[...] oboroonno-maassova xydel[...]riiji erximeer tabiza, ene [...]delmeriiin talaar tyryy zer[...] raioonuudai negen bolgo[...] tylee byxii xysee mobil[...]vaalza baina.

C. CEDEENOV[...]

Потребкооперациин системын стахановцууд-отличнигуудай сле[т]

1939 оной июниин 5-ай vдэр vдэшын 7 часта Улан-Удын барилгашадай клубтэ потребкооперациин системэй стахановцууд - отличнигуудай республиканска III дугаар слет нээгдэбэ.

Следой президиумдэ БМАССР-эй СНК-гэй тvрvvлэгшэ нvхэр С. М. Иванов, ВКП(б)-эйн Обкомой секретарь нvхэр Д. Ц. Цыремпилон, Буркоопсоюзай правлениин президиумэй тvрvvлэгшэ нvхэр Плетнев, Центрсоюзай тvлеелэгшэ нvхэр Пчелин, стахановцууд-отличнигууд, нvхэд Питерская, Намсараева ба бусад hунгагдаhан байна.

Следой хvндэтэ президиумдэ нvхэр Сталин тvрvvтэй ВКП(б)-эйн политбюро [...] нvхэд Тельман, Хозе-Ди[...] Долорес Ибаррури гэг[...] нэрьемэ аплодисментнvv[...] hунгагдаба.

Тус слет хадаа, хэл[...] асуудалнуудаа баталба: [...]оной тvрvvшын хахадай [...]варообородой планай дv[...]гэлтэ тухай, vрилтэ ба д[...]торско vритэй тэмэсэхэ [...]хай. Потребкооперациин [...]темедэхи барялгануудай [...]шаа г. м.

Тиигээд, 1939 оной тv[...]шын хахадай товарооборо[...] планай дvvргэлтэ тухай [...]хэр Плетнев доклад х[...] Тэрээнэй hvvлээр слет бол[...] vдэшынгээ хvдэлмэрие д[...]гэhэн байна.

Бурхангvйшvvдэй конференци

Петропавловка. майн 28-29 удэрнvvдтэ, Зэдын аймагай бурхангvйшvvдэй III-хи конференци боложо дvvрэбэ. Конференци хадаа хоёр асуудалнуудые хэлсээ. Бурхангvйшvvдэй аймсоведэй отчетно доклад. Аймсоведые, ревкомиссие ба СВБ-эйн Областной конференцидэ делегадуудые hунгалга.

Тvрvvшын асуудалаар нух. Сластин доклад хэбэ, Өөрынгөө докладта, „1938 ондо аймаг соогоо СВБ-эйн 18 эхин организацитай, 401 членгvvдтэй байhанаа, мунөө 47 организацитай 1150 членгvvдтэй болообди, гадна 6 церквьнvvд, 2 дасанууд культурнэ хэмжэябуулгада хэрэглэгдээ“, гэжэ нух. Сластин хэлэнэ.

Доклад тушаа 16 хvнvvд угэ хэлэбэ. Выступалагшад хадаа антирелигиозно худелмэри илангаяа худөө ню[...]та hулаар ябулагдана, [...] худэлмэрие партийна [...]сомольско эхин организ[...]нууд хутэлбэрилэнэгvй [...] тэмдэглэбэд.

Конференци хадаа а[...]гай соведэй хvдэлмэ[...] хангалтатай дээрэ тоол[...] ВКП(б)-эйн XVIII съез[...] тогтоомжонуудай vндэh[...] антирелигиозно хvдэлмэ[...] hайжаруулха тухай конкр[...] тогтоомжо абаба.

Хоёрдохи асуудалые х[...]жэ, аймагай соведые 15 [...] нvvдээр, рев. комиссие 3 [...] нvvдээр, СВБ-эйн Облас[...] конференцидэ 5 делегаду[...] hунгаба.

Бурхангvйшvvдэй айм[...] соведэй тvрvvлэгшэдэ [...] Сластин hунгагдаба.

Ц. ЖИМБЕ[...]

Zahabari

„B. M. Ynen“ gazeedei ijyyniiin 6-nai №128 gazeedei negedexi niuurta nyxer Zveerevei doklaadai, „SSSR-ei Finaansova xyse şadaliiji bexizyylge“ gehen razdeelei xojordoxi koloonkiin 6-daxi abzaac soo, doorohoo deeşe 7[...]xi myrte „73,2 milliaard“, [...] ene razdeelei gurbadaxi kol[...]kiin exineinь, xojordoxi [...]te „1933-1937“ geze zahan[...] şaxiiji guigdana.

Redak[...]

Харюусалгата редакторай орологшо Г. ДАШИЦЫРЕНОВ

Адрес редакции: Центросоюзная 19 Телефоны: редактора — 3-44, отв. секретаря 3-23, Сельхозотдел— 7-55, Промотдел — 5-07.

БМАССР-эй НКВД-эй типографи.

Уполномоч. № [...]